

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาตนเองไปสู่ความยั่งยืนและเป็นสุข
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์เด็กเล็กต้นแบบในอุดมคติสู่มาตรฐานการให้บริการแบบมีส่วนร่วม
4. เพื่อหารูปแบบการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

สรุป

ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคอนแก้ว เปิดดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว เมื่อ พ.ศ. 2545 โดยขอใช้พื้นที่ของโรงเรียนบ้านคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีเด็กมาเข้ารับบริการในระยะแรก 11 คน ปัจจุบันมีเด็กที่เข้ารับบริการ 58 คน มีผู้ดูแลเด็ก 6 คน มีวุฒิปริญญาตรี 3 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง 1 คน และมีมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง การบริหารจัดการเดิม เป็นการฝากงานไว้กับผู้บริหารและครูของโรงเรียนบ้านคอนแก้ว ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำ ดูแล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว มอบหมายให้เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ทำหน้าที่นี้เทศ และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบทุก 2 สัปดาห์ หรือเมื่อมีปัญหา ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 ได้จัดหาผู้บริหารมืออาชีพมาทำหน้าที่ผู้จัดการ โดยให้การบริหารขึ้นตรงต่อผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว ปัจจุบันมีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 10 คน ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธาน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรองประธาน มีกรรมการมาจากตัวแทนชุมชน ตัวแทนผู้ดูแลเด็ก

นักวิชาการ ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนผู้ปกครองและผู้จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความสำเร็จที่ภาคภูมิใจในอดีตคือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการประเมินให้เป็นศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่อยู่ระดับดีมาก 2 ปีซ้อน คือในปี 2549 และ 2550 และมีความประสงค์ที่จะเป็นศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่อยู่ระดับดียอดเยี่ยมในอนาคต

ภูมิหลังของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา คือหน่วยงานประเภทโรงพยาบาล ได้เข้ามาให้บริการสุขภาพและประเมินพัฒนาการเพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กเขตพื้นที่การศึกษาเชิงใหม่ เขต 2 อนุญาตให้ยืมใช้พื้นที่ดำเนินการตั้งแต่เริ่มโครงการ พระสงฆ์ร่วมอบรมศีลธรรมแก่เด็ก กลุ่มต่างๆ ในชุมชนสนับสนุนปัจจัยดำเนินกิจกรรมและโครงการจัดประสบการณ์เสริมแก่เด็ก มูลนิธิร่มเกล้าฯ จัดสรรทุนการศึกษาให้เด็ก บริษัทห้างร้านและนิติบุคคลอื่นสนับสนุนทรัพยากร เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด ผู้ปกครองมีส่วนร่วมบ้างเป็นบางคน ในบางกิจกรรม เมื่อสำรวจทัศนคติของผู้ปกครองก่อนเริ่มดำเนินโครงการ พบว่า ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานมาเข้ารับบริการ มีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเห็นว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการเรียนการสอน การจัดบริการอาหารกลางวัน ได้ในระดับดี ครูและผู้บริหารมีพฤติกรรมการทำงานระดับดีเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ด้านอาคารสถานที่ ผู้ปกครองเห็นว่า มีความคับแคบ ไม่เป็นเอกเทศ พื้นที่ไม่พอใช้งานและแออัด ข้อดีของบุคลากรคือ ทุ่มเททำงาน มีจิตใจดี รักเด็ก ดูแลเด็กดี แต่ยังขาดความชัดเจนด้านการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางความคิด การพัฒนาเด็กยังไม่เต็มที่ในทุกด้าน พ่อแม่ไม่มีเวลา และขาดการมีส่วนร่วม ชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญ จึงนิยมส่งเด็กไปเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่

ผลการพัฒนาบุคลากร ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาตนเอง

กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ร่วมกันในการปรับทักษะพื้นฐานการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยการศึกษาดูงานและการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพิ่ม การพัฒนาเริ่มก่อตัวขึ้นในรูปของแผนผังความคิด (mind map) เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสู่ระดับมาตรฐานสูงสุด (best practice) คือการเป็นศูนย์เด็กเล็กต้นแบบในอุดมคติ โดยกำหนดเป้าหมายร่วมในการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ได้แก่ ปรับให้สวยงาม สะอาด สนามเล่นกว้างขวาง ปลอดภัย มีบ่อทราย มีมุมธรรมชาติและสวนสมุนไพร เป็นแหล่งเรียนรู้ภายใน ด้านกิจกรรม คือการปูพื้นฐานภาษาและแก้ปัญหาการพูดไม่ชัด ฝึกทักษะการคิด โดยการสังเกต เสริมภาษาอังกฤษ คือเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กครบทุกด้าน ด้านบริการ คือบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมมีคุณภาพ จัดรถรับส่งที่มีมาตรฐาน พาเด็กไปทัศนศึกษา นิมนต์พระมาพัฒนาจิตใจและให้ได้เล่นกีฬาจากแหล่งสร้างเสริมสุขภาพ ด้านบริหารคือ การบริหารโดยยึดหลักตามมาตรฐาน

การประเมิน จัดหาผู้บริหารมืออาชีพมากำกับดูแลงาน ประสานการวิจัยพัฒนากับหน่วยงานชุมชน ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กทำวิจัยชั้นเรียนตลอดจนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาที่กว้างขวาง มีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดเป้าหมายระยะสั้น ระยะยาวและวิธีดำเนินการของแต่ละเป้าหมายไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน

กลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินงานต่อเนื่อง โดยการสร้างเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยแผนกลยุทธ์ ที่ผู้บริหารประเมินประสิทธิภาพของแผนว่าอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.67$) ในด้านความเป็นมา ด้านข้อมูลบุคลากร ด้านหลักสูตรและการจัดประสบการณ์ด้าน อาคารสถานที่และแผนงานโครงการและกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีคุณภาพระดับดี ทุกด้าน และพัฒนาคู่มือผู้ปกครองที่มีคุณภาพระดับดีทุกด้าน สำหรับกระบวนการประชุม ปฏิบัติการพัฒนาเครื่องมือทั้ง 3 ประเภทนั้น ทุกกลุ่มเห็นว่า เป็นไปอย่างเหมาะสมระดับมากที่สุด

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในฐานะผู้ช่วยวิจัย ได้พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อใช้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของเด็ก จำนวน 18 แผน ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมในระดับมากที่สุด เกือบทุกด้านและถูกนำไปใช้กับเด็กจริง

นักวิจัยหลักได้ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมเฝ้าระวังการขับเคลื่อนงาน โดยระดมความคิด เพื่อออกแบบวิธีการเฝ้าระวัง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม “มณีรัตน์โมเดล” เพื่อใช้ในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบงาน ตามพันธกิจของผู้เกี่ยวข้อง 6 ฝ่าย ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว ควบคู่กับการปฏิบัติการของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีแผนภาพของรูปแบบในการเฝ้าระวัง เป็นภาพของพลอยเจียรนัย มีเหลี่ยมมุมเป็นรูป 3 เหลี่ยมด้านเท่า รวม 12 รูป อยู่ข้างใน และสามเหลี่ยมด้านไม่เท่าประกบกันเป็นรัศมีอีก 12 รูป อยู่วงนอกในพื้นที่แต่ละส่วน มีข้อความแสดงความสัมพันธ์เมื่ออ่านจากวงในสู่วงนอก เริ่มจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานรวมกัน 6 กลุ่ม ตามด้วยแนวทางการมีส่วนร่วม และวิธีการมีส่วนร่วมของแต่ละกลุ่มตามลำดับ การใช้มณีรัตน์โมเดล โดยการที่ผู้วิจัยหลักนำไปติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานทั้ง 6 กลุ่ม ให้บังเกิดผลตามที่กำหนดไว้ โดยตรวจสอบใน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นพาคิด ขั้นพาคำ และขั้นให้นำตนเอง ผลการเฝ้าระวังคือสามารถกำกับขับเคลื่อนให้งานวิจัยดำเนินไปตามแผนและบรรลุผลตามเป้าหมาย บังเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทั้ง 6 กลุ่ม

ผลการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบมีส่วนร่วม

ผู้เกี่ยวข้องซึ่งดำเนินงานวิจัยตามเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือ ตามวิธีการดำเนินงานภายใต้กรอบเวลาที่วางแผนไว้ ผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินโครงการวิจัย

ผู้บริหารพึงพอใจต่อการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระดับมากที่สุด ด้านการประชุม ปฏิบัติการร่วมกันทุกฝ่ายและการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ดูแลเด็ก ส่วนด้านอื่นๆ พึงพอใจระดับมาก ในขณะที่ผู้ดูแลเด็กพึงพอใจระดับมากที่สุดด้านการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย การวิพากษ์เครื่องมือ การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ดูแลเด็ก นักเรียนและผู้ปกครอง การติดตามผลจากนักวิจัยหลัก การรายงานความเคลื่อนไหวของงานและการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผลการประเมินกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 6 กลุ่ม

ผู้บริหารได้รับการประเมิน โดยผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองและโดยตนเอง ว่าก่อนดำเนินโครงการมีการปฏิบัติในระดับมากในทุกด้าน และหลังดำเนินโครงการมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือด้านการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้ใช้งานได้ดีและต่อเนื่อง ส่วนในประเด็นอื่นๆ เห็นว่าผู้บริหารปฏิบัติได้ในระดับมาก

ผู้ดูแลเด็กได้รับการประเมินโดยผู้บริหาร ผู้ปกครอง และโดยตนเองว่าก่อนและหลังการดำเนินโครงการมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดเท่ากัน ในด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและเข้าใจเด็ก และก่อนการดำเนินโครงการ มีการปฏิบัติในด้านอื่นๆ ในระดับมากทุกประเด็น ในขณะเดียวกัน หลังการดำเนินโครงการมีการพัฒนาระดับการปฏิบัติเป็นระดับมากที่สุด เพิ่มเติม 1 ด้าน คือ ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยเด็กให้ครบถ้วน สำหรับด้านอื่นๆ ระดับการปฏิบัติหลังดำเนินโครงการมี ระดับมากเช่นเดียวกับก่อนโครงการโดยมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติเพิ่มสูงขึ้น 9 ด้าน และลดลง 1 ด้าน คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ด้านกิริยามารยาท จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กพบว่า คะแนนการทดสอบหลังการดำเนินโครงการแตกต่างจากก่อนดำเนินโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับผลผลิตของผู้ดูแลเด็กด้านการวิจัยชั้นเรียนพบว่า ผู้ดูแลเด็ก 6 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2 คนทำวิจัยชั้นเรียน 4 เรื่อง โดยมีการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดนวัตกรรมในการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรม การออกเสียง ตัวสะกดและตัวควบกล้ำ การพัฒนาทักษะพื้นฐานการสังเกต และการศึกษาพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กจากการใช้แผนพัฒนาการเด็ก ผลปรากฏว่า การใช้นิทานเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาเด็กที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน 1 คน พบว่าเด็กมีพฤติกรรมรังแกเพื่อน เช่น ผลัก ต่อย ตี โกรธและก้าวร้าวน้อยลง ผลการวิจัยโดยการใช้คำคล้องจอง พัฒนาทักษะการออกเสียงคำที่มีตัวสะกดแม่กนแม่กง และคำควบกล้ำ ร ล มีผลให้เด็กชั้นอนุบาล 1 ออกเสียงชัดเจนขึ้น คือแม่กน ชัดเจนขึ้นร้อยละ 89 แม่กงชัดเจนขึ้นร้อยละ 90 คำควบกล้ำ ล ชัดเจนขึ้นร้อยละ 94 และคำควบกล้ำ ร ชัดเจนขึ้นร้อยละ 83 ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมทดลองวิทยาศาสตร์มีผลต่อพัฒนาการการสังเกตของเด็ก

ชั้นอนุบาล 2 พบว่า เด็กมีคะแนนพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้นทุกคน ผลการทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์ 18 แผน ที่ครูพัฒนาขึ้นต่อการพัฒนาเด็กพบว่า เด็กมีคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการการเรียนรู้ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 2.83$)

ผู้ปกครองได้รับการประเมินโดยผู้บริหาร โดยผู้ดูแลเด็กและโดยตนเองว่า มีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในระดับมากทุกด้าน ทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการ และค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติเพิ่มสูงขึ้นทุกด้านยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินเด็ก

ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กหลังการดำเนินโครงการ พบว่าผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจระดับมาก ผู้ปกครองเปลี่ยนความคิด หันมานิยมใช้บริการของศูนย์เพิ่มมากขึ้น เปิดใจให้กับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ฯ ด้านทุนทรัพย์ และร่างกาย สัมพันธภาพระหว่างบ้านและศูนย์ฯ ดีขึ้น แต่ยังมีปัญหาเรื่องไม่มีเวลา

ชุมชนเริ่มใส่ใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีเครือข่ายเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งประเภทหน่วยงานและคณะบุคคลเฉลี่ยเดือนละ 4 ครั้ง เริ่มมีครูจากบ้าน และครูจากวัด เข้ามาให้ความรู้กับเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้บริบทของชุมชนเป็นฐานในการก่องาน ได้ค้นนวัตกรรมจากการวิจัยใช้ในการต่อยอดพัฒนาและนำกลับมาใช้ในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ทั้งผู้บริหารและครู การพัฒนาการเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ได้เรียนรู้การพัฒนาเครื่องมือการวิจัยสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการวิจัยสู่งานผลิตและพัฒนาบัณฑิตและบุคลากรทางการศึกษาได้

สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อันเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็ก มีการเรียนรู้งานพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกับบ้านและชุมชน มีตัวแบบในการพัฒนา ได้ฝึกทักษะการพัฒนาเครื่องมือและคู่มืออย่างมีส่วนร่วม ได้รับการยอมรับในความสำคัญ ในฐานะเจ้าของพื้นที่ให้ยืมใช้ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หัวใจสำคัญอันเป็นศูนย์รวมแห่งการขับเคลื่อนงานวิจัยครั้งนี้คือ เด็ก จากการวิจัยพัฒนาพบว่าเด็กมีทักษะภาษาด้านการออกเสียงตัวสะกด และตัวควบกล้ำ มีทักษะการสังเกต เรียนรู้ผ่านสื่อไอที และได้เรียนรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษจากสื่อทันสมัย ผลการประเมินพัฒนาการสูงกว่าเกณฑ์ทุกด้านในทุกกลุ่มอายุ

ผลการประเมินด้านมาตรฐาน

ผลการประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายู่ประจำปี พ.ศ. 2550 พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนแก้ว มีระดับมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเฝ้าระวัง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

การทดลองใช้รูปแบบการเฝ้าระวังการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม มณีรัตน์โมเดล ส่งผลต่อผู้เกี่ยวข้องทั้ง 6 กลุ่ม ดังนี้

ผู้บริหาร ได้รับการกระตุ้นเร่ง ให้ร่วมคิด ร่วมทำ และขับเคลื่อนตนเองผ่านการศึกษางานประชุมปฏิบัติการพัฒนาเครื่องมือขับเคลื่อนและเครื่องมือวิจัย ก่อให้เกิดแนวคิดที่แปลกใหม่ในการจัดจ้างผู้บริหารมืออาชีพเข้ามาทำหน้าที่ผู้จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดการกระตุ้นเชิงระบบให้มีการบริหารจัดการงบประมาณโดยเร่งรัดในการพัฒนางานที่รวดเร็วขึ้น มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม การประสานงานคล่องตัวขึ้น ได้รับความยอมรับจากชุมชนมากขึ้น

ผู้ดูแลเด็กมีความตื่นตัวต่อการปฏิบัติงาน ทำงานอย่างมีเป้าหมาย พัฒนาส่วนบุคคลจนสำเร็จได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ดูแลเด็กดีเด่น (1 คน) การจัดกิจกรรมของครูชัดเจนขึ้น สภาพแวดล้อมเป็นไปตามหลักการและสามารถใช้งานวิจัยชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กได้ครบทุกชั้นเรียน

ผู้ปกครองมีความตระหนักในการมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือในการร่วมประชุมและจัดกิจกรรมและโครงการ เช่น เสาวชมใจ ทักทายสวัสดีและทักท้วงข้อสงสัย ทั้งในรูปของการสมทบปัจจัย และแรงงาน

อภิปรายผล

ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคอนแก้ว

ผู้วิจัยได้ประชุมกลุ่มเป้าหมายและสัมภาษณ์ระดับลึกผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบความคิดเห็นว่าทุกฝ่ายยินดี และเต็มใจเปิดรับโครงการด้วยความเข้าใจที่ดีร่วมกัน จากการศึกษาเอกสารการสังเกตสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนทนาและอภิปรายตามประเด็นศึกษา กลุ่มเป้าหมาย พบว่ามีหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน สม่่าเสมอ และหน่วยงานนอกพื้นที่เข้ามาให้การสนับสนุนปัจจัยการพัฒนาในบางครั้ง ผู้ปกครองที่ส่งลูกมาเข้ารับบริการมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ผู้ที่ไม่ได้ส่งบุตรหลานมาเข้ารับบริการ ยังอยู่ใน观望และรอการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมที่ยังไม่ชัดเจนอาจเป็นเพราะพ่อแม่ไม่มีเวลา ไม่เห็นความจำเป็นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังขาดแนวทางมีส่วนร่วมที่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้ ประกอบกับการบริหารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีสภาพแยกส่วนทั้งผู้บริหารและฝ่ายปฏิบัติการ ทั้งที่ตั้งที่ห่างไกลกันถึง 2 กิโลเมตร และการติดต่อประสานงานในระบบราชการที่มีความล่าช้าทั้งเอกสารที่ต้องพิจารณาและระยะเวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินงานแต่ละโครงการ ขาดผู้นำสายตรง ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงาน จึงมีผลต่อบรรยากาศของการมีส่วนร่วมของ

ทุกฝ่ายตามมา เพราะการมีส่วนร่วมต้องมีผู้นำที่จะสร้างการมีส่วนร่วม เมื่อขาดผู้นำเฉพาะกลุ่ม จึงขาดการมีส่วนร่วมไปโดยปริยาย เพราะขาดบุคคลที่จะทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการขับเคลื่อนงานตามที่ มาสโลว์ (อ้างใน สอนอง เครือมาก, 2543: 19-20) ได้กล่าวไว้ อีกทั้งยังขาดความชัดเจนด้านการให้แรงกระตุ้นในเป้าหมายการมีส่วนร่วมของหมู่คณะ ดังที่เฮิร์ซเบิร์กและคณะ (Hertzberg et al อ้างใน สอนอง เครือมาก, 2543: 19-20) ที่กล่าวว่า การสร้างแรงกระตุ้นการทำงานเป็นการสร้างแรงขับของผู้ปฏิบัติ ความสำเร็จ ความมีชื่อเสียง ความก้าวหน้า ความพอใจในงาน ความรับผิดชอบและการพัฒนาตนเอง จึงสรุปได้ว่าเมื่อขาดผู้นำ สร้างแรงกระตุ้น ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จอันสำคัญของงานในประเด็นหลักๆ ดังได้กล่าวไว้ตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1 (2540) ที่วิจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในกระบวนการจัดและพัฒนาศึกษาในโรงเรียนเขตการศึกษา 1 พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาศึกษาของโรงเรียนในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการวิจัยของ ชาคริต คล้อยพิมพ์ (2535) ที่วิจัย การมีส่วนร่วมของกรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครองเด็กในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กของหมู่บ้าน จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า บทบาทพฤติกรรมกรมการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของกรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครอง ในกิจกรรมที่ใช้ความคิด วางแผนและตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย

ผลการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปรับทักษะพื้นฐานการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยร่วมและนักวิจัยหลักได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญตระหนักในการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาองค์กร โดยการศึกษาดูงานและการค้นคว้าเอกสาร ความรู้ร่วมกันเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ผลที่ปรากฏ คือ กลุ่มเป้าหมายได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา ซึ่งเห็นว่ามีจำนวน 4 ด้าน คือด้านสถานที่ ด้านกิจกรรม ด้านบริการและด้านบริหาร จากนั้นจึงนำเป้าหมายไปวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบวิธีการในการพัฒนา ก่อนเริ่มดำเนินโครงการจึงได้ผลิตผลปรากฏออกมาในรูปของเครื่องมือของผู้บริหาร คือแผนกลยุทธ์ เครื่องมือของครูคือหลักสูตรสถานศึกษา เครื่องมือของผู้ปกครอง คือคู่มือผู้ปกครองและเด็ก เครื่องมือขับเคลื่อนของนักวิจัยใช้ในการเฝ้าระวังการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ มอนิเตอร์โมเดล ซึ่งเมื่อนำไปหาประสิทธิภาพแล้วปรากฏผลดังนี้

แผนกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารได้มีการประเมินประสิทธิภาพของแผนดังกล่าว ซึ่งผลการประเมินขึ้นวางแผนกลยุทธ์อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.67$) ในประเด็นกำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดภารกิจ กำหนดแผนปฏิบัติการและกำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และในขั้นสำรวจสภาพพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.67$) ในประเด็นประวัติกวาม

เป็นมา ข้อมูลผู้ดูแลเด็ก ข้อมูลหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลอาคารสถานที่ และข้อมูลแผนงาน โครงการกิจกรรม ซึ่งผลการประเมินนี้สอดคล้องกับการดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ ตามหลักการและเกิดจากการระดมความคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มาตรฐานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การประเมินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา(คู่มือครู) พบว่ามีคุณภาพระดับดีทุกด้าน และเช่นเดียวกันกับ คู่มือผู้ปกครองที่มีคุณภาพในระดับดี ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น ครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการดำเนินการในเรื่องนี้มาก่อน จึงทำให้ผลการประเมินหลักสูตรเป็นเช่นดังกล่าวข้างต้น และในส่วนของการประเมินการประชุมปฏิบัติการพัฒนา เครื่องมือและคู่มือวิจัยพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นว่าทุกประเด็นได้แก่ หัวข้อการประชุม ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ความรู้ที่ได้รับ ความเหมาะสมของสถานที่ประชุม วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือนำเสนอ วิทยากรอธิบายได้เข้าใจ และบรรยากาศเอื้อให้ตื่นตัวอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เกิดความตระหนักร่วมกันอันจะนำสู่การกำหนดเป้าประสงค์การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้

ในส่วนของการจัดประสบการณ์ พบว่า เมื่อนำแผนการจัดประสบการณ์ในด้านสาระสำคัญมีความครบถ้วนเหมาะสม การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้เหมาะสม ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงปฏิบัติการ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการหาประสิทธิภาพของแผนที่มีประสิทธิภาพ 89/88

กระบวนการเฝ้าระวังรูปแบบมณีรัตน์โมเดล ใช้เป็นเครื่องมือของนักวิจัยหลักในการขับเคลื่อนงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยได้ออกแบบและนำไปพิจารณาาร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของภาระงานและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง 6 กลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาได้ร่วมวิพากษ์ จึงอภิปรายได้ว่าผลการพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินงานโดยให้คนได้เปิดใจใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เกิดผลดีต่องานของส่วนร่วม ได้คิดร่วมกันปฏิบัติร่วมกัน โดยผู้วิจัยหลักกระตุ้นเร้า เอาใจใส่ ซึ่งถือว่าแนวทางการพัฒนาของนักวิจัยเป็นไปตามกระบวนการที่ใหม่ในการพัฒนางานในปัจจุบัน ดังที่อรุณี เวียงแสงและคณะ (2548: 2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาว่าเน้นการดำเนินกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้คนได้พัฒนาศักยภาพของตน สามารถก่อตั้งองค์กรที่เป็นเจ้าของร่วมกันให้มีความเข้มแข็ง การขับเคลื่อนการพัฒนาจึงเป็นไปตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม ดังที่อรุณี เวียงแสง (2548:10-12) ได้อธิบายไว้ว่า พื้นฐานแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือความเชื่อมั่นและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนว่าสามารถคิดได้เรียนรู้ได้ เชื่อมั่นในศักยภาพขององค์กรว่า สามารถจัดระบบโครงสร้างภายในสังคม

ของตนเองได้ เชื่อมั่นในความร่วมมือและยอมรับในความหลากหลายของความคิด การฝึกกำลังของคนหลายฝ่าย เชื่อมั่นในแนวทางการพัฒนาที่สมดุล โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาคนให้มีความสามารถโดยเน้นการมีส่วนร่วม และประการสุดท้ายคือ ทำงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยต่อเนื่อง เริ่มจากให้บุคคลเข้าใจปัญหาของตนและพยายามแสดงศักยภาพ เพื่อนำไปบูรณาการกันในการพัฒนาในส่วนของนักวิจัยหลักและนักวิจัยร่วม จึงมีการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้โดยใช้หลักทฤษฎีการมีส่วนร่วมในทุกความเชื่อที่ได้กล่าวมาแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหวัง คันธรส (2543) ที่ทำวิจัย ศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเห็นด้วยกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ กำหนดนโยบายสนับสนุนงบประมาณ เป็นที่ปรึกษาและติดตามตรวจสอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีความเชื่อมั่นเกิดขึ้น การพัฒนาย่อมสามารถเป็นไปได้ในทุกๆ ประเด็น

ผลการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การนำเครื่องมือวิจัยของแต่ละฝ่ายไปทดลองใช้ตามแผนที่กำหนดไว้ และติดตามศึกษาผลการพัฒนาจากกลุ่มคนต่างๆ ปรากฏผลดังนี้

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือระยะที่ 1 ด้าน การประชุมปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการวิจัยและในระยะที่ 2 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งตรงกันกับการประเมินความพึงพอใจของผู้ดูแลเด็ก ที่เห็นว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายได้มีการปฏิบัติงานทั้งสองด้านอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ผลการประเมินผู้บริหารโดยผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองและตนเองเป็นผู้ประเมิน พบว่าหลังจากการดำเนินโครงการผู้บริหารดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้ใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารเชิงระบบที่ต้องมีการจัดปัจจัยด้านกายภาพต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานหรือกระบวนการจึงจะทำให้ผลผลิต ผลลัพธ์ของการดำเนินงานนั้นๆ มีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินผู้ดูแลเด็กโดยผู้บริหาร ผู้ปกครอง และตนเองเป็นผู้ประเมินพบว่า ทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการทุกฝ่ายมีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ดูแลเด็กให้ความรัก ความอบอุ่นและ

เข้าใจเด็กในระดับมากที่สุดและหลังการใช้รูปแบบมณีรัตน์ยังพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเกี่ยวกับผู้ดูแลเด็ก คุณลักษณะของนามัยเด็กได้ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ดูแลถูกปลูกฝังให้มีคุณลักษณะและการแสดงความรักความเอาใจใส่ดูแลเด็กเล็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความรักและอยากที่จะมาโรงเรียน

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กก่อนและหลังการดำเนินโครงการพบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน ในการพัฒนาเด็ก หลังการดำเนินโครงการของผู้ดูแลเด็กสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ จึงทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นหลังการดำเนินงานโครงการสิ้นสุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของการปฏิบัติของผู้ปกครองก่อนและหลังการดำเนินโครงการ ที่ประเมินโดยผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง พบว่าผู้บริหารผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของผู้ปกครองในทุกประเด็นในระดับมากและผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กของผู้ปกครองหลังการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 16.93$) ผลการประเมินเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของผู้ดูแลเด็กและนักศึกษาฝึกประสบการณ์พบว่า มีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจำนวน 4 เรื่อง โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผู้เรียนด้านการเรียนรู้จำนวน 3 เรื่อง และด้านพฤติกรรมนักเรียนจำนวน 1 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องมีการเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับย่อที่ครอบคลุมหัวข้อสำคัญต่างๆ และรายงานวิจัย 5 บท การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของผู้ดูแลเด็กยังได้ผลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ดูแลเด็กเพิ่งได้รับการเรียนรู้จากการอบรมปฏิบัติการและนำไปปฏิบัติการเป็นครั้งแรก ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และประสบการณ์ในการทำงานด้านการสอนในระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควรที่จะทำให้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีคุณภาพระดับสูง

ผลการประเมินมาตรฐานการดำเนินงานตามเกณฑ์ศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ก่อนการดำเนินโครงการพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการประเมินให้เป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ระดับดีมากในปี 2550 ส่วนหลังการดำเนินโครงการยังไม่ได้รับการตรวจประเมินจากกรมอนามัย แต่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังที่จะได้รับการประเมินในระดับดียอดเยี่ยมในปี 2551

จากผลการวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบมีส่วนร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องได้นำเครื่องมือของตนไปทดลองใช้และส่งผลต่อความพึงพอใจของทุกฝ่าย มีภาพของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม อาคารสถานที่ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ระบบการบริหารจัดการรวดเร็วขึ้นผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานด้วยท่าทีที่อ่อนโยนเป็นมิตรต่อเด็กคงเส้นคงวา มีความเข้าใจในงานพัฒนาเด็ก

เพิ่มขึ้น ผู้ปกครองพึงพอใจในระดับมาก และพัฒนาความรู้ด้านการพัฒนาเด็กจนได้ผลการทดสอบในระดับมากที่สุด นักวิจัยและนักศึกษาฝึกประสบการณ์ร่วมขับเคลื่อนการวิจัยพัฒนา และวิจัยชั้นเรียนบรรลุตามเป้าหมาย และมีความคาดหวังร่วมกันว่าจะได้รับการประเมินเป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ระดับดียอดเยี่ยมในอนาคตอันใกล้ อาจเนื่องด้วยผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ตระหนักในแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเด็กและมีความเข้าใจในมิติใหม่ของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เปิดใจรับและเต็มใจร่วมการวิจัยโครงการ ผู้บริหารมีความเป็นนักพัฒนามีอาชีพอย่างแท้จริง สามารถขับเคลื่อนโครงการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยความรวดเร็ว มีความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างระหว่างก่อนและหลังการดำเนินโครงการอย่างเห็นประจักษ์ ได้ชัดเจนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับนักวิจัยได้อย่างแท้จริง ดังที่โคเฮนและอัฟฮอฟ(Cohen and Uphoff, 1980 อ้างในชูชาติ พวงสมจิตร, 2541:60) กล่าวไว้ว่า ประเภทของการมีส่วนร่วมมี 3 ประเภทคือร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมในผลประโยชน์ ร่วมในการประเมินผล โดยกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมประกอบด้วยคนในท้องถิ่น ผู้นำเจ้าหน้าที่ของรัฐและเครือข่าย การวิจัยครั้งนี้ได้เป็นไปตามครรลองของหลักการมีส่วนร่วมดังกล่าว ในแง่ของการจัดบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดำเนินการตามหลักการบริหารจัดการ ดังที่เสาวนิตย์ ชัยมุสิก(2545, 14-15) ได้กล่าวไว้ว่า สถานพัฒนาเด็กควรนำนโยบายเชิงพัฒนาที่มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ และใช้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญไปสู่ความสำเร็จ การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องทำหน้าที่เช่นเดียวกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กจำเป็นต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและต้องมีการประเมินพัฒนาการเด็ก ตามสภาพจริง (บุญเชิด วิทยบุญอนันตพงษ์, 2540:32-33) การจัดสภาพแวดล้อมต้องสนองตอบตามธรรมชาติเฉพาะวัยเด็ก(พิทยาภรณ์ มานะจุติ, 2541:147-151) ควรจัดมุมต่างๆ อย่างเหมาะสม การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นไปในลักษณะการขับเคลื่อนแบบคู่ขนาน การมีส่วนร่วมทำให้ผลลัพธ์ที่ได้รับเสริมงานซึ่งกันและกัน ทำให้หักล้างข้อค้นพบจากงานวิจัยก่อนๆ ได้โดยสิ้นเชิง ดังเช่นการศึกษาของวีรพงศ์ เดชบุญและคณะ (2540:65-68) ที่วิจัยความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตการศึกษา 10 จังหวัด พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้เรื่องการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยครั้งนี้น่าจะเป็นคำตอบที่ใหม่กว่า ด้านความพร้อมในการจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังเช่น Gibson(1992) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กและครู มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการศึกษาของ Townsend(1999) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือการกำหนดตารางกิจกรรมของโรงเรียนที่ตายตัว กิจกรรม

ไม่น่าสนใจ สถานที่และวันที่จัดกิจกรรม ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วม ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงน่าจะอธิบายได้ว่าหากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการให้มีความชัดเจน เป็นระบบถูกต้องหลักวิชานอกจากจะได้รับความศรัทธา เชื่อมแน่นแล้วยังก่อให้เกิดความเข้าใจในงานร่วมกันสามารถวางตัวได้เหมาะสมในการมีส่วนร่วม รู้เป้าหมายของงานและมีความหวังร่วมกันว่าผลปลายทางที่จะได้รับก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างไร รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นการเรียนรู้ด้านความคิดการทำงาน การร่วมรับประโยชน์โดยครอบคลุม

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเฝ้าระวังการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอนคือขั้นพาคิด โดยการประชุมบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง สัปดาห์เว้นสัปดาห์ หลังเลิกงานระหว่างเวลา 16.00 – 17.00 น. เป็นเวลา 2 เดือน ผลที่ได้รับคือมีความตื่นตัวในการก่อความคิดพัฒนาผลงาน มีงานมาเสนอต่อที่ประชุมต่อเนื่องจากทุกฝ่าย เช่นงานค้นคว้า งานรวบรวมข้อมูล งานระดมความคิดในขั้นพาคิด ทำให้การประชุมให้คำปรึกษาในชั้นเรียนและหลังเลิกเรียนตามวันเวลาที่นัดหมาย โดยมีประเด็นให้คำปรึกษางานวิจัยในชั้นเรียนการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์และการจัดทำโครงการเสริมอื่นๆ เป็นเวลา 2-3 เดือน ต่อจากขั้นพาคิด ผลปรากฏว่าผู้ดูแลเด็กในทุกชั้นเรียนทำวิจัยชั้นเรียนได้สำเร็จ มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในภายนอก จัดมุมการศึกษา จัดสื่ออุปกรณ์จัดชั้นเรียนแยกตามกลุ่มอายุเด็ก จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพงานพัฒนาเป็นไปตามหลักการในขั้นให้นำตนเอง ทุกฝ่ายดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด โดยนักวิจัยหลักคอยเฝ้าระวังโดยติดตาม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำทั้งโดยทางโทรศัพท์ การพบปะพูดคุย การสังเกตการณ์และเสนอแนะการปฏิบัติและกระตุ้นเมื่องานชะลอตัว ในขั้นให้นำตนเองนี้ดำเนินการโดยใช้ระยะเวลาต่อจากขั้นพาคิดใช้เวลา 4 เดือน รวมระยะเวลาที่ใช้ทั้งสิ้น 9 เดือน ผลปรากฏว่าทุกฝ่ายมีผลลัพธ์ของงานเป็นไปตามเป้าหมาย ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจต่อรูปธรรมของผลงานและระบบการบริหารเปลี่ยนไปในทางที่ชัดเจนขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลปรับกลยุทธการบริหารแบบอำนาจอยู่ส่วนกลาง เป็นกระจายอำนาจออกมาให้ผู้บริหารมีอาชีพรับผิดชอบดูแลที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้สามารถปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างเหมาะสมรวดเร็ว เหมือนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหารจากรูปแบบที่ขัดขวางการมีส่วนร่วม เป็นเปิดกว้างกับการมีส่วนร่วม ตามทฤษฎีเอกซ์ (x) ที่ว่าผู้บริหารปกครองแบบออกคำสั่งควบคุมลูกน้องอย่างใกล้ชิดวางแผนงานให้ทำ ใช้อำนาจข่มขู่ เป็นทฤษฎีวาย(y) ที่ว่าผู้บริหารทำความเข้าใจกับธรรมชาติของคนใช้แรงจูงใจให้คนแสวงหางานให้ควบคุมตนเอง ให้คนสนุกกับงาน ชี้แนะให้คำปรึกษาและประสานงาน (สนอง เครือมาก, 2543: 2-3) ผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเอกซ์และทฤษฎีวายทุกประการด้านการเฝ้าระวังนี้เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินผลการดำเนินงานที่สามารถ

ตรวจสอบได้ โดยผู้ถูกประเมินคือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งให้มุมมองย้อนกลับระหว่างแต่ละฝ่าย เกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เฝ้าระวังกันและกัน ทำให้มีข้อมูลที่จะปฏิสัมพันธ์กันในเชิงสร้างสรรค์ต่อเนื่องไปได้ในอนาคต เพื่อให้งานมีการพัฒนาต่อเนื่องกันไปไม่หยุดยั้ง การพัฒนาใดๆ จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการเฝ้าระวังควบคู่กันเสมอ โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการพัฒนาเชิงปฏิสัมพันธ์และเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวิธีการในการพัฒนาที่ยั่งยืน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันในชั้นปลาย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้ให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างดี ควรได้มีการขยายผลและประยุกต์ใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่องค์การบริหารส่วนตำบลในการพร้อมรับมือกับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นที่จะต้องรับมาดำเนินการ โดยหลักเล็งมีได้ในอนาคตอันใกล้ และในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องศึกษาวิจัยต่อเนื่องเพื่อเตรียมการตอบสนองต่อความต้องการด้านกำลังคนของท้องถิ่น นำบทเรียนที่ได้มาเตรียมการด้านการพัฒนาหลักสูตร ปฏิรูปหลักสูตรการผลิตบัณฑิตตามพันธกิจที่มีต่อสังคมและท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานระดับนโยบายของผู้ใช้บัณฑิตและหน่วยงานผู้ผลิตบัณฑิตควรมีการทบทวนร่วมกัน เพื่อหาหนทางเร่งรัดพัฒนาสู่เป้าหมายความต้องการที่แท้จริงของหน่วยงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่น
2. ควรสนับสนุนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินงานเชิงบูรณาการองค์ความรู้ และกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นสู่สังคมที่เป็นสุขโดยราบรื่น
3. ส่งเสริมให้อาจารย์และนักศึกษาจากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องได้ร่วมปฏิบัติงานวิจัยพัฒนาท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงทฤษฎีจากการเรียนในรั้วมหาวิทยาลัย สู่สภาพการปฏิบัติจริงในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
4. ควรปรับแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น จากการฝึกอบรมเชิงระบบแก่บุคลากรประจำการ เป็นการร่วมเรียนรู้และพัฒนาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ระหว่างองค์กรของทั้ง 2 ฝ่าย และถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชนแทนการส่งมอบ ความรู้ให้เหมือนเช่นในอดีต

ข้อเสนอแนะแก่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1. ควรเตรียมการจัดหาหน่วยฝึกประสบการณ์หรือร่วมพัฒนาหน่วยฝึกประสบการณ์ในท้องถิ่นที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลให้พร้อมเป็นหน่วยฝึกประสบการณ์ต้นแบบที่มีสมรรถภาพนำผลประโยชน์และการพัฒนาไปให้ เพื่อเติมเต็มความพร้อมในการร่วมกันผลิตบัณฑิตรองรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาในอนาคต

2. ควรเร่งรัดสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายโอนการศึกษาแก่ท้องถิ่น แก่นักศึกษาสายครูทุกสาขา เพื่อสร้างความตระหนักในการเตรียมพร้อมต่อการทำงานภายใต้ระบบงานของท้องถิ่น

3. ควรสนับสนุนให้ ณาจารย์ หาประสบการณ์ในการทำงานและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับการเรียนรู้จากท้องถิ่น เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ทางวิชาการอย่างเป็นที่ยอมรับกัน

ข้อเสนอแนะแก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

1. ควรมีกยุทธศาสตร์พัฒนาระยะกลางและระยะยาว เพื่อสร้างภาพชัดของเป้าหมายในการพัฒนางานร่วมกันในกลุ่มผู้ปฏิบัติ

2. ควรมีการพัฒนาเครื่องมือขับเคลื่อนการวิจัยพัฒนาให้ทันสมัย เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

3. ควรวิจัยพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรวิจัยชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาตามนวัตกรรมที่คัดสรรหรือสร้างขึ้นใหม่
2. ควรวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. ควรวิจัยในลักษณะ สหวิทยาการ กับหน่วยงานภายในสถาบันและหน่วยงานของท้องถิ่น